

világ leghatalmasabb lényének. Göggjében megfélekedezett mindeneknek Alkotójáról is! De az Ur észretérítette. Így van ez sokszor az életben is. Az ember — különösen ma! — szinte maga is megittasul a technika (gépi találmányok) alkotásaitól, s már-már kész elhinni magáról, hogy nála nagyobb, hatalmasabb, eszesebb lény nincs is a világon. Ilyenkor azután valami jótékony „szerencsétlenség“ igen hamar felébreszti önhittségéből, s bizony, mindannyiszor kénytelen bevallani, hogy mégsem ő a világ ura, hanem felette is áll valaki, aki az embert is teremtetten s aki felette áll mindnyájunknak: az Isten! (Elmélyítés.)

c) Az olvasmány gondolatsoportonként való olvastatása. Szómagyarázat.

Az ember és a ló.

Az ember munkába fogja a vizet is.

Az ember munkába vonja a szelet is.

A gőz sem kerülheti el sorsát.

Az elbizakodott ember.

Az Isten észretéríti az embert. (Árvíz.)

Az Ur megengesztelődik.

d) Az olvasmány egészben való elolvastatása. Tartalmának elmondatása.

III. Összefoglalás. a) Elmélyítés. Az emberi leleményesség és találékonyosság munkába fogja a természeti erőket, azokat a saját céljaira állítja be. Az ember eszével emelkedik a többi élőlény fölé. De ezzel nem szabad visszaélnie! A körülöttünk levő dolgok mind kényelmesebbé teszik az ember életét: a gőz, villany, rádió stb. de ha arra használjuk fel a természetben levő erőket és anyagokat, hogy embertársaink javaira, életére törjünk általuk, már visszaélünk az emberi ésszel, s ilyenkor nem marad el az Isten figyelmeztető büntetése sem!

1941. február 4. hete.

Földrajz.

IV. OSZTÁLY.

• *A tanítás anyaga:* A hazatért Erdélyi rész.

Nevelési cél: A visszakapott terület ismertetése.

I. *Előkészítés.* a) Érdeklődés-keltés. A múlt év augusztus 30-i események felújítása és megbeszélése. (Közös megbeszélés alapján.)

b) Célkitűzés. Ismerjük meg hazánk azon részét, amit visszanyertünk!

II. *Tárgyalás.* a) A visszatért vármegyék. Magyarországhoz a második bécsi döntés tizenegy vármegyét csatolt vissza részben vagy teljes egészében. Ez a tizenegy vármegye: Beszterce-Naszód, Bihar, Kolozs, Maros-Torda, Máramaros, Szatmár, Szilágy és Szolnok-Doboka, végül pedig a három székely megye, Csik, Udvarhely és Háromszék. Teljes egészében visszatértek

Maros-Torda, Udvarhely, Csik és Háromszék megyék, illetve Háromszéknél a határ Zágon alatt húzódik el és kismértékben tér el a régi magyar határtól, minthogy azonban az eltérés területén lakosság alig van, ez a kis különbség figyelmen kívül hagyható. A többi vármegye kisebb-nagyobb mértékben csak részletekben került hozzánk vagy úgy, hogy már meglévő csonka vármegyéhez került vissza eddig elszakított része (Máramaros). Teljes egészében került vissza Szolnok-Doboka és Besterce-Naszód vm. is. Kolozs vármegyének nagyobbik része esik határainkon belül.

b) Bihar vm. és Nagyvárad. Most pedig nézzünk szét a hazakerült részeken. Vegyük először Bihar vm.-ét és székhelyét, Nagyváradot.

Nagyvárad magyar jellegét a húsz esztendő idegen uralom alatt sem veszítette el. Várad magyarul élt, beszélt és gondolkozott. A Sebes-Körös partján fekvő csinos város, amely Szent László sírját őrzi, egyuttal rk. püspöki székhely is. Még a románok sem vonták kétségbe, hogy a trianoni szerződés révén a hazánktól elválasztott Erdély és a határsáv még elszakítása után is az Alföld felé fordult gazdasági életével. Nagyváradra nagy hivatás vár a megnagyobbodott Magyarországon! A városnak jelentős ipara van: vas-, fém- és agyagipara, elég jelentős szövőfonó és bőripara, kémiai ipara, mész- és téglagyárai, végül a megmaradt malmok s az elég jelentős szeszgyártás.

c) Szilágy megye, a magyar kert. A magyarság különös örömmel vette, hogy hazakerült Ady Endre nagy költőnk szülőháza és zilahi gimnáziuma. Ebben a megyében áll Zsibó vára és kastélya, a báró Wesselényi-család fészke. Szilágy megyével egyébként pompás szőlőket, remek kertgazdaságot kaptunk vissza. Híres a szilágyi alma, szőlő, dohány, kender, cukorrépa is. A vadászok számára pedig gazdag vadállományú erdősegei jelentenek nagy nyereséget.

d) Szatmár vm, Nagybánya és Szatmárnémeti. Szatmár megyében a Szamos szép lankáin találjuk a régi magyar művészek fészket, a gyönyörű fekvésű Nagybányát, melynek híres művésztelepéről sok magyar mester került világhírré. Gazdaságilag e vármegyében kaptuk vissza — a máramarosin kívül — jelentős bányavidéket. Arany, ezüst és a ma annyira értékes rézbányák vonulnak végig a szatmári völgyekben. Szelestyén üveggyárat, Szatmárnémetiben ezenkívül vas- és gépgyárat, téglagyárakat és kisebb szövőfonóüzemeket találhatunk. A megye lakossága éppen úgy, mint Szilágyban, kertészettel, gyümölcs- és dinnyetermeléssel, szőlőműveléssel foglalkozik belterjesen.

e) Máramaros vm. elláthatná sóval egész Európát. Azzal, hogy Máramaros vm. ismét teljesen hozzánk került, olyan gazdag sóbányáink vannak, amelyek termelése Orosz- és a távoli Skandináv-félsziget kivételével egész Európát elláthatja sóval.

A leghíresebb sóbányák Máramarosban Rónaszék, Sugatag és Aknaszlatina. Máramaros visszatértével a Tisza minden forrása ismét teljesen magyarra lett. Ez nagyjelentőségű azért, mert fausztatásunkat nem zavarhatja meg többé idegen hatalom, sem az ujonnan épített gátak és víztárolók, a Kárpátalján készülő hatalmas elektromos erőtelepek és az Alföld öntözése sem kerülhet veszedelembe. A máramarosi hatalmas erdőségekkel szintén nagy gazdasági kincset nyertünk.

f) Beszterce-Naszód és Szolnok-Doboka vm. Beszterce-Naszód a kétezerméteres Radnai havasok megyéje. Beszterce régi várával, szintén erdőségeivel jelent gazdasági értéket. Itt hatalmas fenyvesek vonulnak végig a hegygerinceken. Szolnok-Doboka teljesen hegyes vármegyénk, gazdag sóbányával (Dés-akna), de jelentős még arany, ezüst és vasércbányászata is. A megye régi székhelye, Dés, történelmi magyar város.

g) Kolozsvár. A visszatért területek szíve az a város, amiért minden magyar szíve dobogott, Kolozsvár. A Királyhágó gyönyörű, kanyargó gépkocsiútján túl először a csucsai kastély köszönti a Sebes-Körös völgyében a Kolozsvár felé érkező utast. Magyar lett ismét a varrottasáról híres Bánffyhunad, mienk lett a történelmi Gyalu is, a Gyalui-havasok lábánál. Kolozsvár, az erdélyi élet főhelye, ma is megdobogtatja szívünket. Mátyás király szobra, Fadrusz János kiváló műve még érintetlenül áll. Mögötte ott áll még a négyszázéves Szent Mihály-templom, ennek harangjai köszöntötték az egyesülés szent ünnepén bevonuló magyar honvédeket, a Horthy-bakákat, akiket annyira várt már ez a vidék! Nagyváradhoz hasonlóan Kolozsvár is rendkívül gazdag ipari üzemekben. A város ugyan elszakadt a mezőség hatalmas földgáztelepeitől, de a városnak magának is van kémiai, cement és téglá, bőr- és szövő-fonó, papír- és nyomda-, fafeldolgozó, fém- és vasipara.

A visszatért vidékkel olyan gazdag lett hazánk erdőségekben, hogy egyáltalán nem szorulunk többé idegen fára.

h) Marosvásárhely és Maros-Torda vm. Maros-Torda vm. től kezdve a határ a legtisztább és legősibb magyar és székely vidékeket kapcsolta vissza hazánkhoz. A Felső-Maros völgyében szebbnél-szebb régi magyar kastélyok állanak ismét Magyarországon földjén. Visszatért Marosvécs, a báró Kemény-család fészke, Gernyeszeg, a Teleki-család régi kastélya, híres könyvtárával. Marosvásárhely szép csucsíves templomával, ízig-vérig magyar jellegével is hazajött húsz évi szenvedés után. Itt vezet át különben a híres székely körvasút, amelynek most új csatlakozását kell megépíteni Kolozsvár felé. Visszakerült Maros-Tordával a méltán híres Szováta-fürdő is.

i) A Székelyföld. Hogy a három székely vármegye mennyi drága kincset, főleg mennyi szépséget és eredetiséget hozott vissza a magyar hazának, hamarjában fel sem tudnánk mind sorolni. Itt vannak a híresnél-híresebb fürdők és ásványos for-

rások: Borszék, Korond, Tusnádfürdő, Bálványosfüred, Málnás, Bodok, az ugyancsak háromszéki Előpatak, Kovászna stb., a Hargita a Gyergyói-havasok, az udvarhelyi hatalmas-erdőségek, a ritka természeti jelenségek, mint a torjai Büdös-barlang, a geizires hegyi tavak, az óriási havasi legelők és végül, de sorrendben nem utoljára a székely élet és a székely művészet ezernyi kincse Magyarország büszke kincsei lehettek újra!

Udvarhely régi katolikus és református gimnáziumokkal, Csíkszereda és Gyergyószentmiklós, Kézdivásárhely és Sepsi-szentgyörgy, a nagyobb székely városok, amelyek mind hazatértek. Erdőgazdálkodásán kívül a három vármegye állattenyésztése is nevezetes. A peremvidék havasi legelőin legfejlettebb a juhtenyésztés, de gazdag szarvasmarha állománnyal is gazdagabb lett hazánk közgazdasága.

Az építészet és művészi emlékek olyan dúsan és annyi gazdagsággal sorakoznak egymás mellett, hogy nem is tudnánk azokat itt mind sorra venni. Mit említsünk hirtelen, a derzsi templomot vagy a farcádit, Kászont vagy Zágont, Rugonfalvát vagy Kézdivásárhelyt? A mádэфalvai vagy az udvarhelymegyei székelykapukat, házakat, otthonokat? Különösen Udvarhely megyében élénk a háziipar.

De hát ki tudná ilyen röviden felsorolni mindazt, amivel gazdagabbak lettünk, hogy hazánk e része, Erdélynek egy darabja hazajöhetett végre hozzánk? Azonban legutoljára mondjuk ugyan, de még egyszer hangsúlyoznunk kell, mindezekon kívül, amiket felsoroltunk itt röviden, legjobban mégis azoknak a magyar testvéreinknek örülünk, akik húsz évi rabság után végre újra magyarnak mondhatják magukat bántódás nélkül!

III. Összefoglalás. Vezérszavak alapján összefoglaljuk a mondottakat. Képszemléltetés.

1941. február 4. hete.

Egészségi ismeretek.

V. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Testünk gondozása.

Nevelési cél: Ép testben ép lélek.

Szemléltetés: A legegyszerűbb testápolás bemutatása.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A mult órán tanult anyag felújítása.

b) Célküzés.

II. Tárgyalás. a) A test tisztaságáról általában. Igen sok betegségnek testünk tisztátalansága az oka. De visszataszító is a piszkos test vagy ruházat. E két okból kell vigyáznunk testünk tisztaságára!

b) A mosakodás. Testünk fedetlen részéhez sok por, piszok tapad. Ezt a port és piszkot naponkénti mosakodással távolítjuk